

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ
ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

Формування ресурсної бази банків: стан і порядок регулювання в Україні

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:

студент 4 курсу, групи 472-2

денної форми навчання

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Кашул Віталій Іванович_____

Керівник: професор кафедри фінансів і кредиту

Островська Наталія Степанівна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від ____ червня 2026 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту

доц. Харабара В.М.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ	6
1.1. Економічна суть та класифікація ресурсної бази банків	6
1.2. Нормативно-правове регулювання формування ресурсної бази банків в Україні	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ УКРАЇНИ	16
2.1. Оцінка структури та динаміки ресурсної бази українських банків	16
2.2. Аналіз регуляторного впливу на формування ресурсної бази	24
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ	31
3.1. Недоліки формування ресурсної бази банків	31
3.2. Рекомендації щодо зміцнення ресурсної бази та підвищення ефективності регулювання	36
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

Стабільність і ефективність функціонування банківської системи є ключовими передумовами розвитку національної економіки, забезпечення фінансової безпеки та підтримання макроекономічної рівноваги. У сучасних умовах, що характеризуються воєнним станом, підвищеною волатильністю фінансових ринків, загостренням ризиків та необхідністю швидкої адаптації до нових регуляторних вимог, особливого значення набуває проблема формування стійкої та диверсифікованої ресурсної бази банків.

Ресурсна база визначає можливості банків щодо проведення активних операцій, кредитування економіки, управління ліквідністю та забезпечення фінансової стабільності. Водночас структура і динаміка залучених ресурсів істотно залежать від загальноекономічних тенденцій, довіри населення й бізнесу до банків, вартості фондування, а також регуляторної політики Національного банку України. У період глибоких трансформацій банківського сектору, зумовлених євроінтеграційним курсом держави та впровадженням стандартів Базель III, питання оптимізації ресурсної бази та удосконалення механізмів її регулювання стають критично важливими.

Актуальність дослідження полягає в необхідності поглибленого аналізу сучасного стану ресурсної бази банків, оцінки впливу регуляторних змін на її структуру та визначення напрямів удосконалення механізмів її формування у контексті воєнних та поствоєнних економічних реалій. Від ефективності цих процесів залежить здатність банківської системи забезпечувати фінансування економіки, підтримувати інвестиційну активність та сприяти стійкості фінансового сектору.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад, сучасного стану та регуляторних аспектів формування ресурсної бази банків України, а також розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішуються такі завдання:

- розкрити економічну суть та класифікацію банківських ресурсів;
- проаналізувати нормативно-правові засади регулювання процесу формування ресурсної бази;
- оцінити динаміку та структуру ресурсів банків за останні роки;
- дослідити вплив регуляторних вимог НБУ на якість і стабільність ресурсної бази;
- виявити ключові проблеми та недоліки у процесі формування ресурсів;
- запропонувати напрями оптимізації структури ресурсної бази та підвищення ефективності регулювання.

Об'єктом дослідження є процес формування ресурсної бази банків України.

Предметом дослідження виступають теоретичні, організаційні та регуляторні механізми формування та використання банківських ресурсів.

У роботі використано комплекс наукових методів, що забезпечив всебічність та об'єктивність дослідження. Зокрема, застосовано метод аналізу та синтезу для узагальнення теоретичних підходів до визначення суті та структури ресурсної бази банків; порівняльний метод – для дослідження динаміки показників та виявлення тенденцій розвитку банківських ресурсів у різні періоди; статистичні методи – для обробки даних, оцінювання трендів та структурних змін; економіко-логічний метод – для встановлення взаємозв'язків між показниками, що характеризують стан ресурсної бази; метод системного підходу – для розуміння ролі регуляторної політики у формуванні пасивів банків; графічний метод – для візуалізації структурних змін і динаміки показників. Використання сукупності цих методів дозволило здійснити комплексне теоретичне й прикладне дослідження проблеми.

Інформаційною базою дослідження стали офіційні дані та нормативні документи, що забезпечили достовірність і репрезентативність результатів. Зокрема, використано статистичні звіти та аналітичні огляди Національного банку України, дані Державної служби статистики України, матеріали Міністерства фінансів України, а також міжнародні стандарти та рекомендації,

зокрема документи Базельського комітету з банківського нагляду, вимоги та керівні принципи Європейського Союзу у сфері банківського регулювання. Крім того, у роботі використано наукові статті вітчизняних і зарубіжних дослідників, аналітичні матеріали НБУ, офіційні презентації, нормативні акти та роз'яснення НБУ, що відображають актуальні зміни у регулюванні банківського сектору.

Практичне значення роботи полягає у розробці рекомендацій, що можуть бути застосовані банками та регулятором для підвищення стійкості пасивів, посилення захисту від ризиків та забезпечення ефективного функціонування банківської системи в умовах сучасних викликів.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, що складаються з двох питань кожен, висновку та списку використаних джерел. Обсяг роботи займає 50 сторінок. Список використаної літератури включає 40 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ

1.1. Економічна суть та класифікація ресурсної бази банків

Питання поняття банківських ресурсів є ключовим у теоретичних дослідженнях банківської діяльності, оскільки саме ресурси визначають можливості банку щодо виконання своїх функцій, підтримки ліквідності та забезпечення прибутковості.

У науковій літературі відсутнє єдине загальноприйняте визначення цього поняття, проте більшість дослідників сходяться на тому, що банківські ресурси – це сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні банківської установи і використовуються для здійснення її фінансових операцій.

О. Мішнов аналізує еволюцію підходів до трактування банківських ресурсів та наголошує, що ключовим є їхня функціональна природа. Ресурси не можна розглядати лише як статичну суму коштів – це динамічна система, яка перетворюється завдяки пасивним операціям банку. Структура ресурсної бази визначає ризик-профіль, дохідність та стратегію активних операцій. Також підкреслює важливість взаємозалежності між вартістю залучених ресурсів і здатністю банку забезпечувати конкурентні кредитні продукти [6].

Н. Данік, А. Ємельянов зосереджують увагу на економічній природі залучених коштів, акцентуючи, що переважна частина ресурсів банку формується не за рахунок власного капіталу, а через мобілізацію тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб; підкреслюють, що ефективність роботи банку залежить від стабільності депозитної бази, а також від здатності установи відповідати вимогам ліквідності та регуляторних нормативів [13].

Д. І. Бойко та ін. розглядають ресурсну базу як фундамент фінансової стійкості банківської системи, оптимальна структура ресурсів має забезпечувати баланс між дешевими та стабільними джерелами (депозити населення) та більш

дорогими, але гнучкими (міжбанківські кредити), а неправильне пропорційне співвідношення між цими джерелами може стати причиною порушення ліквідності та кредитних ризиків, що особливо актуально для української банківської системи в умовах економічної нестабільності [9].

М. О. Коваленко деталізує структуру банківських ресурсів через призму внутрішньобанківського управління, наголошуючи на необхідності формувати ресурсну політику банку як частину стратегічного планування; акцентує, що важливо не лише акумулювати ресурси, а й оптимально ними розпоряджатися, щоб забезпечити прибутковість і одночасно мінімізувати витрати на залучення коштів [18].

Н. Островська, О. Швець аналізують механізми акумуляції грошових ресурсів банку та визначає їх як ядро фінансового забезпечення операцій, роблять наголос на тому, що ресурси банків не лише забезпечують проведення кредитних операцій, але й виступають інструментом підтримки кредитоспроможності, ділової активності та конкурентоспроможності установи [29].

Т. Повод вказує на взаємозв'язок між структурою ресурсів та спеціалізацією банку, стверджуючи, що саме структура і структура ресурсної бази визначає, які групи продуктів банк може ефективно розвивати, а різні типи банків (універсальні, роздрібні, інвестиційні) мають різні моделі формування ресурсів, і це впливає на їхню конкурентну позицію та ризиковість [30].

Загалом, банківські ресурси – це багатовимірна економічна категорія, яка має одночасно фінансову, організаційну та стратегічну природу. Ефективність формування ресурсної бази безпосередньо визначає масштаби активних операцій, рівень ризиків, прибутковість та стабільність банківських установ.

Класифікація банківських ресурсів є важливою складовою теоретичного аналізу ресурсної бази, оскільки дозволяє систематизувати джерела фінансування банків, охарактеризувати їх економічну природу та спрямувати управлінські рішення щодо ефективного їх використання. Сучасні дослідження підтверджують, що не існує універсальної класифікації, однак низка авторів

пропонує узагальнені підходи до структурування банківських ресурсів на основі різних критеріїв.

За результатами дослідження Н. Данік, А. Ємельянова, ресурси банку поділяються на власні, залучені та позичені, що відображає економічну суть джерел їх формування і дозволяє оцінити ролі пасивних операцій та їх вплив на структуру ресурсної бази. Власні ресурси включають капітал і резерви, а залучені – депозити та кошти клієнтів, тоді як позичені ресурси формуються через міжбанківські кредити та інші зовнішні джерела [13].

Інший сучасний підхід, запропонований О. Мішновим, акцентує увагу на функціональних цілях ресурсів банку, де ресурси класифікуються не лише за джерелами, але й з урахуванням їхнього призначення у забезпеченні активних операцій, матеріально-технічної основи та само-страхування від ризиків. Такий критерій дозволяє глибше зрозуміти яким чином і для чого сформовані ресурси використовуються банком у своїй діяльності [6].

Н. Ситник та ін. пропонують класифікацію в розрізі частини ресурсів за функціонально-економічним призначенням – постійні та тимчасові ресурси, прогнозовані й непередбачувані, а також уточнюють поділ на власні, залучені та позичені засоби [8].

С. Мельник та ін. пропонують класифікацію ресурсів де банківські ресурси поділяють на власні, залучені (депозитні) та позичені (міжбанківські кредити, випуск боргових цінних паперів тощо), що дозволяє зрозуміти структуру джерел формування ресурсної бази банку з практичної точки зору [23].

Загалом, класифікація банківських ресурсів може здійснюватися за основними ознаками (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація банківських ресурсів

Критерій класифікації	Групи банківських ресурсів	Характеристика
За джерелами формування	Власні ресурси	Капітал банку, резерви, нерозподілений прибуток
	Залучені ресурси	Депозити фізичних та юридичних осіб

	Позичені ресурси	Міжбанківські кредити, кредити НБУ, випуск боргових цінних паперів
За строками використання	Короткострокові	До 1 року, забезпечують поточну ліквідність
	Середньострокові	1–5 років, використовуються для стабільного кредитування
	Довгострокові	>5 років, фінансують інвестиційні проекти
За функціональним призначенням	Ресурси для активних операцій	Кошти для кредитування та інвестицій
	Ресурси для забезпечення ризиків	Резерви під кредитні та інші ризики
	Ресурси операційної діяльності	Кошти для розрахунків, касових операцій, технічного забезпечення
За стабільністю	Постійні ресурси	Капітал, стабільні депозити
	Тимчасові ресурси	Короткострокові депозити, міжбанківські кредити
За формою прояву	Грошові ресурси	Депозити, капітал, міжбанківські ресурси
	Нематеріальні ресурси (в широкому підході)	Довіра клієнтів, репутація, управлінський потенціал

Отже, сучасні наукові підходи до класифікації не обмежуються лише традиційним поділом на власні та залучені ресурси, а розширюють його за функціональними ознаками, економічними критеріями та ризиковими характеристиками, що дозволяє глибше аналізувати стратегічну структуру ресурсної бази банків та ефективність їх менеджменту.

Формування ресурсної бази банків ґрунтується на системі принципів, що визначають підходи до мобілізації, управління та оптимізації джерел фінансових ресурсів. Дотримання цих принципів забезпечує стійкість, ліквідність і конкурентоспроможність банківської установи, а також її здатність виконувати зобов'язання перед вкладниками й підтримувати ефективність активних операцій:

1. Принцип достатності ресурсів є основою побудови ресурсної бази для забезпечення банку такою кількістю фінансових ресурсів, яка дозволяє йому виконувати свої зобов'язання та реалізовувати активні операції без ризику втрати ліквідності. Достатність ресурсів визначається відповідно до обсягів зобов'язань, регуляторних вимог та стратегічних планів банку. Достатність

ресурсів також залежить від структури ресурсів – чим вищою є частка стабільних та довгострокових коштів, тим сильніша позиція банку.

2. Принцип стабільності та диверсифікації ресурсної бази передбачає наявність передбачуваних та надійних джерел фінансування, насамперед депозитів фізичних осіб та власного капіталу. Водночас формування ресурсів має ґрунтуватися на диверсифікації – залученні коштів з різних джерел, щоб мінімізувати залежність від окремих вкладників або ринків. Диверсифікація підвищує стійкість банку у випадку раптових коливань обсягів залучених ресурсів.

3. Принцип ліквідності – будь-яка банківська установа повинна формувати свою ресурсну базу таким чином, щоб забезпечити здатність своєчасно виконувати зобов'язання перед вкладниками та контрагентами. Це означає збалансування строків залучення ресурсів і строків їх розміщення в активних операціях. Банк має підтримувати оптимальне співвідношення між короткостроковими та довгостроковими джерелами, щоб уникнути дефіциту ліквідності.

4. Принцип економічної доцільності та мінімізації вартості залучення – ресурси повинні формуватися не лише в необхідному обсязі, але й за найменшою можливою вартістю. Це стосується насамперед процентів за депозитами та вартості позичених коштів. Банк повинен обирати оптимальні джерела фінансування, які забезпечують високий рівень рентабельності активних операцій. Економічна доцільність означає також уникнення надмірного накопичення дорогих ресурсів.

5. Принцип відповідності структури ресурсів стратегічним цілям банку – ресурсна політика повинна узгоджуватися зі стратегією діяльності банку, його спеціалізацією, ринковою нішею, клієнтською базою та планами розвитку. Наприклад, роздрібні банки орієнтуються на населення як джерело стабільних депозитів, тоді як корпоративні банки можуть робити ставку на кошти бізнесу або міжбанківське фінансування. Відповідність ресурсної бази стратегічним орієнтирам сприяє ефективності операцій та зниженню ризиків.

6. Принцип відповідності регуляторним вимогам – формування ресурсів має здійснюватися в межах нормативів та стандартів, встановлених Національним банком України. Це стосується нормативів капіталу, ліквідності, ризиковості, валютної позиції, а також вимог щодо джерел формування капіталу та залучення коштів. Дотримання регуляторних правил запобігає надмірному зростанню ризиків та сприяє фінансовій стабільності банку.

7. Принцип гнучкості та адаптивності – ресурсна база повинна формуватися з урахуванням змін ринкової кон'юнктури, поведінки вкладників, процентних ставок, вартості ресурсів на міжбанківському ринку. Гнучкість означає здатність банку швидко коригувати депозитні ставки, пропонувати нові продукти, переорієнтовуватися на інші джерела ресурсів. Адаптивність гарантує стійкість у нестабільних економічних умовах.

8. Принцип прозорості та довіри – формування ресурсної бази неможливе без довіри клієнтів, а отже банк повинен забезпечити прозорість своєї діяльності, зрозумілість умов депозитів та фінансову дисципліну. Високий рівень репутаційного капіталу позитивно впливає на стабільність залучених ресурсів.

Отже, ресурсна база банків – це складна, багатокомпонентна система, ефективність формування якої визначає фінансову стабільність банківської установи, її здатність виконувати свої функції та адаптуватися до динамічних умов фінансового ринку.

1.2. Нормативно-правове регулювання формування ресурсної бази банків в Україні

Ефективне формування ресурсної бази банків значною мірою залежить від якості та повноти нормативно-правового регулювання, яке визначає правила залучення коштів, управління ними та забезпечення стабільності банківської системи. В Україні ключову роль у цьому процесі відіграють спеціалізовані закони, підзаконні акти та регуляторні вимоги, спрямовані на підтримання фінансової стійкості та захист інтересів вкладників. Саме нормативна база

визначає принципи організації депозитних і кредитних операцій, порядок формування капіталу, а також механізми контролю за ризиками, що робить її фундаментом для розвитку ресурсної бази вітчизняних банківських установ.

Основні нормативно-правові акти, що регулюють формування ресурсної бази банків в Україні, включають:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [31], що регулює формування капіталу банку, порядок залучення депозитів, вимоги до ліквідності, платоспроможності й стабільності банків.

2. Закон України «Про Національний банк України» [37] регулює повноваження НБУ у сфері банківського нагляду, інструменти монетарної політики, що впливають на ресурсну базу (облікова ставка, норми резервування).

3. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні регулює нормативи ліквідності, нормативи капіталу, ризики, що впливають на структуру ресурсної бази [32].

4. Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні регулює механізм формування обов'язкових резервів, вимоги до частини залучених коштів, які банки зобов'язані резервувати [36].

5. Положення про організацію процесу управління ризиками в банках регулює вимоги до системи ризик-менеджменту, контроль за ризиками, пов'язаними із залученням та розміщенням ресурсів [34].

6. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [38] регулює гарантування депозитів, механізми підвищення довіри вкладників, що прямо впливає на ресурсну базу банків.

7. Положення про порядок здійснення депозитних операцій банками України регулює порядок відкриття та ведення депозитних рахунків, умови залучення коштів фізичних і юридичних осіб [35].

8. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями регулює принципи формування ресурсів для

кредитування; вимоги до фінансової стійкості банків при розміщенні ресурсів [33].

9. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає поступову гармонізацію національного законодавства з європейськими стандартами, у тому числі у сфері банківської діяльності.

10. Меморандум з Міжнародним валютним фондом (МВФ) про економічну та фінансову політику визначає ключові зобов'язання України щодо макроекономічної та банківської стабільності, включно із вимогами щодо капіталу, ліквідності та управління ризиками банків.

В Україні впроваджено нову трирівневу структуру капіталу банку, узгоджену із базельськими стандартами та вимогами ЄС. Це дозволяє чітко розрізняти якість та склад капітальних інструментів, а також краще оцінювати здатність банків покривати потенційні збитки (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні вимоги до капіталу банків в Україні

Показник / Елемент капіталу	Суть та склад	Мінімальні нормативи / вимоги
Основний капітал 1 рівня (ОК1)	Основний капітал найвищої якості: прості акції, резерви, нерозподілений прибуток	$\geq 5,625$ % від загальної експозиції під ризиком
Додатковий капітал 1 рівня (ДК1)	Капітал першого рівня, включає CET1 та інструменти з конверсією/списанням	$\geq 7,5$ % від загальної експозиції під ризиком
Капітал 2 рівня (К2)	Додатковий капітал: субординований борг, інші дозволені інструменти	Разом із ДК1 ≥ 10 % від загальної експозиції під ризиком (Total Capital)
Вирахування з капіталу	Елементи, які не враховуються: нематеріальні активи, втрати минулих років, відстрочені податкові активи	Виключення з розрахунку капіталу
Внутрішня оцінка капіталу (ICAAP)	Процес оцінки адекватності капіталу з урахуванням усіх ризиків (кредитні, ринкові, операційні, CVA)	Банки зобов'язані впровадити
Наглядова оцінка капіталу (SREP)	Процедура оцінки капіталу регулятором: аналіз ризиків, структура капіталу, додаткові буфери	Виконується НБУ
Перехід до нової структури	Трирівнева структура (CET1, AT1, T2) для прозорості та оцінки якості капіталу	3 05.08.2024
Буфери капіталу	Додаткові буфери для протистояння системним та макроекономічним ризикам	Conservation buffer, countercyclical buffer (поетапне введення до 2027 р.)

Запровадження оновлених вимог до капіталу відповідає зобов'язанням України щодо імплементації норм Європейського Союзу та міжнародних стандартів. Це посилює фінансову стійкість банківської системи, зменшує ризик неплатоспроможності та підвищує довіру вкладників і інвесторів.

Національний банк України виконує ключову функцію у підтримці стійкості та надійності ресурсної бази банківської системи. Роль регулятора багатопланова і охоплює як пруденційний нагляд, так і регулювання капіталу, ліквідності та управління ризиками. Основні аспекти діяльності регулятора:

1. Встановлення нормативів капіталу та ліквідності. Ці вимоги забезпечують здатність банків покривати ризики і зменшують ймовірність банкрутства.

2. Нагляд за управлінням ризиками. НБУ контролює кредитні та ринкові ризики; операційні ризики; ризики ліквідності та концентрації активів. Через впровадження процедур ICAAP (внутрішньої оцінки капіталу) та SREP (наглядової оцінки капіталу) регулятор перевіряє, чи банки адекватно управляють ресурсами і чи їхня база здатна витримати макроекономічні та фінансові шоки.

3. Стимулювання стабільності ресурсної бази, НБУ через нормативи та нагляд створює довіру вкладників, що сприяє залученню стабільних депозитів; правові рамки для диверсифікації ресурсів, зменшуючи залежність від окремих джерел фінансування; механізми протидії системним ризикам, включаючи стрес-тестування банків.

4. Гармонізація з міжнародними стандартами – НБУ адаптує вимоги до ресурсної бази відповідно до міжнародних стандартів Базеля та зобов'язань України перед ЄС та МВФ. Це дозволяє підвищити якість капіталу; забезпечити прозорість та стабільність ресурсів; зменшити ризики для банківської системи та економіки загалом.

Роль регулятора полягає у збалансуванні безпеки та ефективності банківської системи. Через встановлення чітких правил формування капіталу, підтримання ліквідності, контролю за ризиками та стимулювання стабільності

ресурсної бази НБУ забезпечує надійність банків, захист прав вкладників та стійкий розвиток фінансового ринку України.

Таким чином, нормативно-правове регулювання виступає фундаментом стабільності ресурсної бази, забезпечує баланс між безпекою та ефективністю банківської діяльності та формує основу для довгострокової фінансової стабільності України.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка структури та динаміки ресурсної бази українських банків

Ресурсна база банків формується за рахунок різних джерел фінансування, серед яких депозити фізичних та юридичних осіб, власний капітал, міжбанківські кредити та інші залучені кошти. Аналіз структури ресурсів дозволяє виявити рівень диверсифікації, залежність від окремих джерел фінансування та вразливість банків до економічних та фінансових шоків. У динамічному контексті останніх років, особливо з огляду на економічні виклики, війни та монетарну політику НБУ, важливо оцінити, як змінювалася структура ресурсної бази та її складові, які фактори визначали ці зміни, та який вплив вони мали на стійкість банківської системи.

Динаміка та структура ресурсної бази банків України за період 2023 – 2025 років, а також темпи зростання основних джерел формування ресурсів дають змогу оцінити зміни у складі власного капіталу та зобов'язань банків, їхню частку у загальних пасивах та ефективність формування ресурсної бази. Аналіз цих показників дозволяє визначити тенденції розвитку банківської системи, рівень стабільності фінансування та вплив змін структури ресурсів на платоспроможність і кредитну активність банків (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка та склад джерел формування ресурсів банків за 2023 – 2025 роки,

млн грн [17]

Показник	2023	2024	Темп зростання, %	2025	Темп зростання, %
Власний капітал	296044	368348	124,4	463417	125,8
у т.ч. статутний капітал	404751	406835	100,5	406184	99,8

Питома вага капіталу у загальній сумі пасивів, %	10,1	10,8	-	11,6	-
Зобов'язання банків	2648986	3046573	115,0	3537183	116,1
Питома вага зобов'язань банків у загальній сумі пасивів, %	89,9	89,2	-	88,4	-
Пасиви	2945030	3414920	116,0	4000600	117,2

Динаміка та склад джерел формування ресурсної бази банків України за 2023 – 2025 роки свідчить про стабільне зростання власного капіталу та загальної суми пасивів, що є важливим показником фінансової стійкості банківської системи.

Власний капітал банків за цей період збільшився з 296044 млн грн у 2023 році до 463417 млн грн у 2025 році, що відповідає темпам зростання 124,4 % у 2024 році та 125,8 % у 2025 році. Одночасно питома вага капіталу у загальній сумі пасивів зросла з 10,1 % до 11,6 %, що демонструє підвищення ролі власних джерел фінансування та зміцнення ресурсної бази банків. При цьому статутний капітал залишався практично стабільним, змінюючись незначно з 404751 млн грн у 2023 році до 406184 млн грн у 2025 році, що свідчить про те, що основне збільшення власного капіталу відбулося за рахунок нерозподіленого прибутку та формування резервів, а не додаткових внесків акціонерів.

Зобов'язання банків у той самий період також зростали, збільшившись з 2648986 млн грн у 2023 році до 3537183 млн грн у 2025 році, проте їхня питома вага у загальній сумі пасивів дещо знизилася з 89,9% до 88,4%, що свідчить про помірне зменшення залежності банків від залучених коштів на користь власного капіталу.

Загальні пасиви банків зросли з 2945030 млн грн до 4000600 млн грн, що відображає збільшення ресурсної бази та одночасне нарощування фінансового потенціалу банківської системи. Така динаміка демонструє, що банки успішно поєднують збільшення власного капіталу із залученням зовнішніх джерел, забезпечуючи стабільну та збалансовану структуру ресурсної бази, що дозволяє

ефективно підтримувати платоспроможність, кредитну активність та стійкість до економічних коливань.

Показники, що характеризують зобов'язання банків, відображають джерела залучених коштів банками і дозволяють оцінити стійкість та структуру фінансування банківської системи. До таких показників належать загальні зобов'язання банків, які включають кошти юридичних та фізичних осіб, строкові депозити і кредити, отримані від інших банків, а також ресурси, залучені від небанківських фінансових установ. Аналіз цих показників дає змогу визначити, яка частка фінансування формується за рахунок внутрішніх ресурсів клієнтів, а яка – через міжбанківські або інші зовнішні джерела, оцінити рівень диверсифікації ресурсної бази та потенційну залежність банків від окремих категорій коштів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка та склад зобов'язань банків за 2023 – 2025 роки, млн грн [17]

Показник	2023	2024	Темп зростання, %	2025	Темп зростання, %
Зобов'язання банків	2648986	3046573	115,0	3537183	116,1
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	6763	4271	63,2	3768	88,2
Кошти суб'єктів господарювання	1260156	1497363	118,8	1720063	114,9
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	1083758	1216229	112,2	1406912	115,7
Кошти небанківських фінансових установ	61741	66428	107,6	87630	131,9

Протягом 2023 – 2025 років загальні зобов'язання банків зросли з 2648986 млн грн до 3537183 млн грн, демонструючи темп зростання 115,0% у 2024 році та

116,1% у 2025 році. Це зростання відображає збільшення залучених коштів як з боку юридичних та фізичних осіб, так і небанківських фінансових установ, що забезпечує розширення ресурсної бази банків і підтримує їхню кредитну спроможність.

Строкові депозити та кредити, отримані від інших банків, за цей період скоротилися з 6763 млн грн у 2023 році до 3768 млн грн у 2025 році, що відповідає темпам зростання 63,2% та 88,2% відповідно. Це свідчить про зменшення залежності банків від міжбанківського кредитування та певну переорієнтацію на власні та клієнтські ресурси.

Кошти суб'єктів господарювання залишаються значним джерелом фінансування, зростаючи з 1260156 млн грн у 2023 році до 1720063 млн грн у 2025 році, з темпами зростання 118,8% у 2024 та 114,9% у 2025 році. Це вказує на стабільну підтримку корпоративного сектору та високий рівень довіри бізнесу до банківської системи.

Кошти фізичних осіб також демонструють стабільне збільшення, піднявшись з 1083758 млн грн у 2023 році до 1406912 млн грн у 2025 році, із темпом зростання 112,2% у 2024 та 115,% у 2025 році. Це свідчить про поступове зміцнення роздрібного депозитного портфеля банків, що є важливою складовою стабільності ресурсної бази.

Ресурси, залучені від небанківських фінансових установ, хоч і мають менший обсяг, зросли з 61741 млн грн у 2023 році до 87630 млн грн у 2025 році, демонструючи значне збільшення темпом 131,9% у 2025 році. Це свідчить про розширення каналів фінансування та диверсифікацію джерел ресурсів банків.

Загалом, аналіз показників демонструє, що банки України нарощують загальні залучені кошти, зберігаючи баланс між корпоративними, роздрібними та іншими джерелами фінансування. Структура зобов'язань поступово стає більш диверсифікованою, що підвищує стійкість ресурсної бази та здатність банків ефективно реагувати на економічні та фінансові коливання.

Показники, що характеризують кошти суб'єктів господарювання, розміщені у банках, дозволяють оцінити структуру фінансування банків за джерелами корпоративних ресурсів та їхню валютну спрямованість. Аналіз цих даних дає змогу визначити, яка частка корпоративних коштів формується у національній валюті, а

яка – в іноземній, а також оцінити динаміку цих ресурсів у часі. Таке дослідження є важливим для розуміння валютної структури депозитної бази корпоративного сектора, її впливу на ліквідність банків і стійкість ресурсної бази в умовах валютних коливань (рис. 2.1).

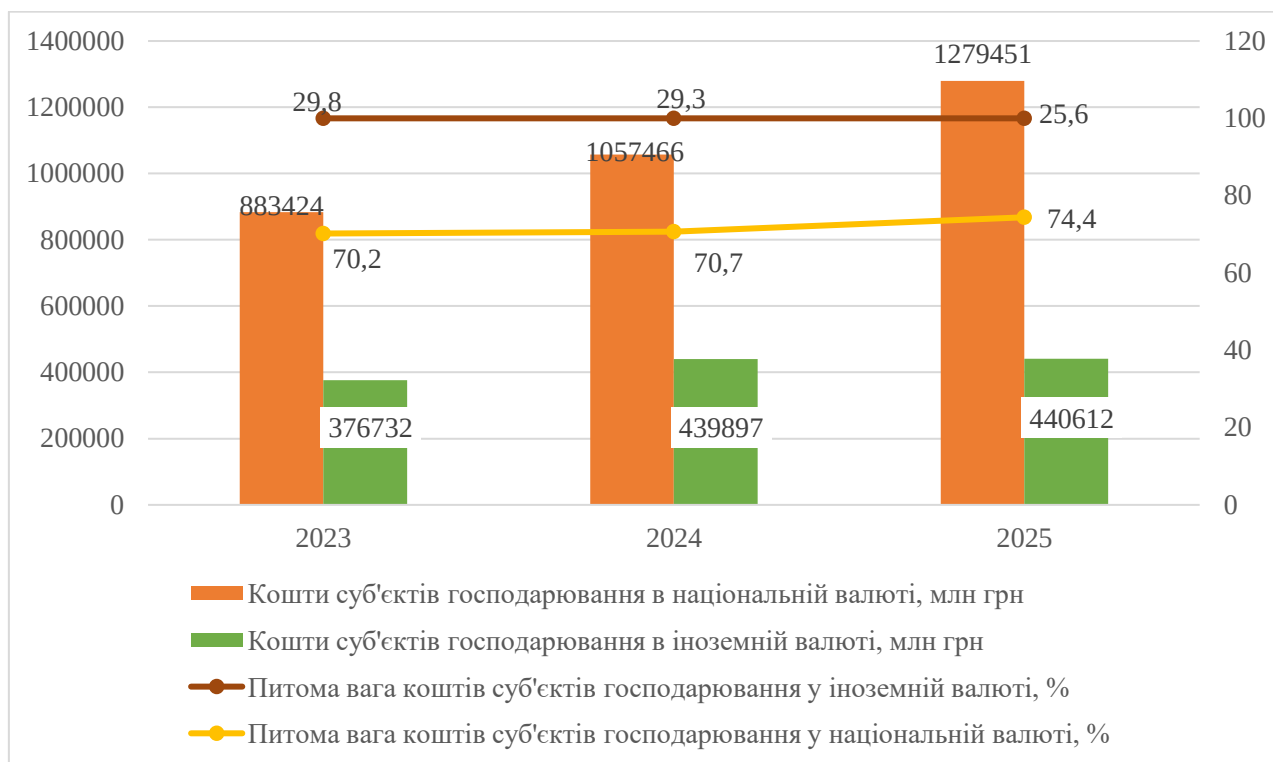

Рис. 2.1. Склад та структура коштів суб'єктів господарювання у 2023 – 2025 роках [17]

За період 2023 – 2025 років спостерігається стійке зростання коштів суб'єктів господарювання у банках України. Кошти в національній валюті збільшилися з 883424 млн грн у 2023 році до 1279451 млн грн у 2025 році, при цьому питома вага цих коштів у загальному обсязі корпоративних депозитів зростає з 70,2% до 74,4%. Це свідчить про поступове зміцнення переважання національної валюти у корпоративних депозитах, що підвищує стійкість банків до валютних ризиків і коливань обмінного курсу.

Кошти у іноземній валюті, хоч і зросли в абсолютному значенні до 440612 млн грн у 2025 році, їхня питома вага зменшилася з 29,8% до 25,6%, що відображає зменшення залежності банків від валютних депозитів корпоративного сектора та певну переорієнтацію на ресурси у національній валюті. Така структура дозволяє

банкам більш ефективно планувати ліквідність і зменшує ризики, пов'язані з коливанням курсу валют, одночасно забезпечуючи стабільність ресурсної бази.

Загалом, динаміка та структура корпоративних коштів демонструють позитивну тенденцію до зміцнення ресурсної бази у національній валюті, що сприяє підвищенню фінансової стійкості банків та зниженню ризиків, пов'язаних із валютною експозицією.

Показники, що характеризують кошти фізичних осіб, розміщені у банківських установах, дозволяють оцінити структуру депозитної бази населення за валютою та її вплив на ресурсну стабільність банків. Аналіз цих даних дає змогу визначити співвідношення коштів у національній та іноземній валюті, а також відстежити динаміку змін у часі. Таке дослідження важливе для оцінки валютної структури депозитного портфеля населення, рівня довіри громадян до банківської системи та здатності банків ефективно управляти ліквідністю й валютними ризиками (рис. 2.2).

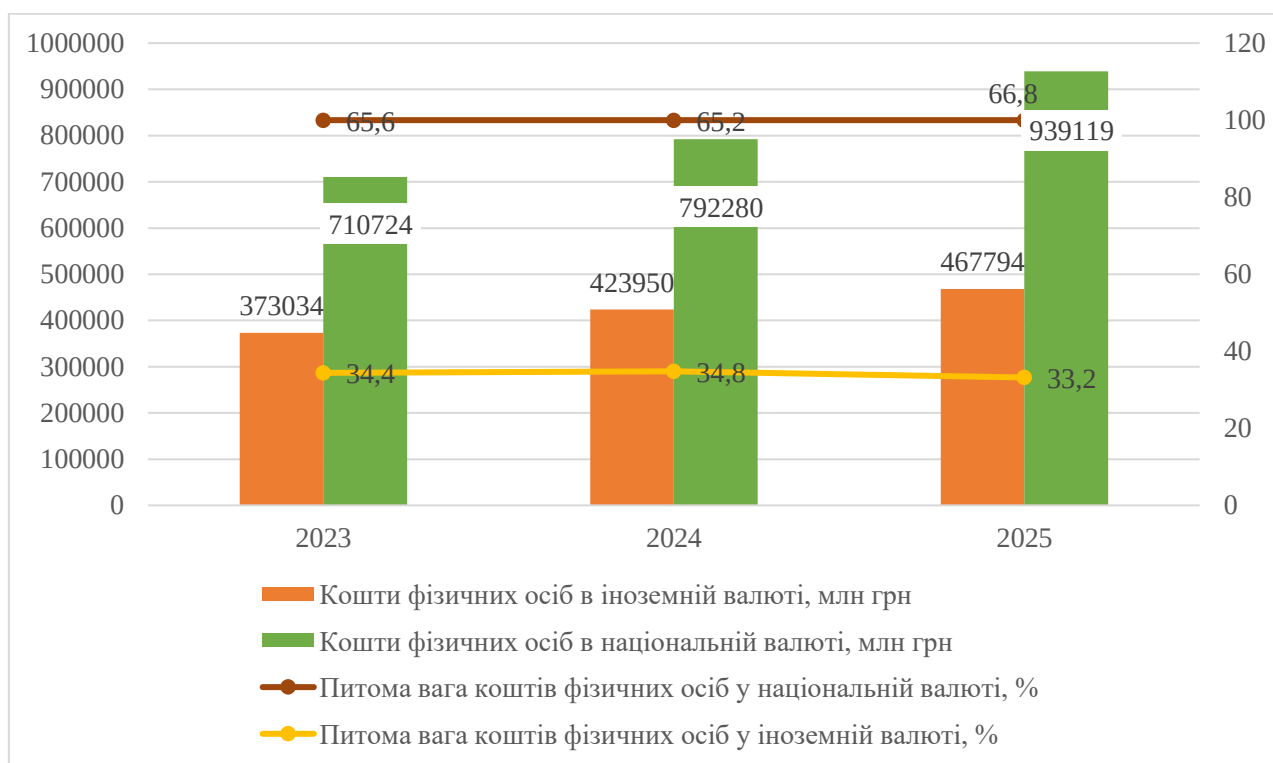

Рис. 2.2. Склад та структура коштів фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами) у 2023 – 2025 роках [17]

У 2023 – 2025 роках спостерігається стійке збільшення коштів фізичних осіб у банках України. Кошти в національній валюті зросли з 710724 млн грн у

2023 році до 939119 млн грн у 2025 році, при цьому їхня питома вага у загальному обсязі депозитів населення підвищилася з 65,6% до 66,8%. Це свідчить про переважання гривневих ресурсів у депозитній базі фізичних осіб, що сприяє стабільності ліквідності банків та зменшенню валютних ризиків.

Кошти фізичних осіб в іноземній валюті, незважаючи на зростання в абсолютному значенні до 467794 млн грн у 2025 році, зменшилися за питомою вагою з 34,4% до 33,2%. Це свідчить про помірне зниження частки валютних депозитів у структурі ресурсів населення, що підвищує стійкість банківської системи до коливань валютного ринку.

Загалом, динаміка та структура коштів фізичних осіб демонструють поступове зміцнення ресурсної бази банків у національній валюті, що забезпечує більш передбачувану ліквідність та підтримує стабільність банківської системи навіть за умов економічної та валютної нестабільності.

Показники питомої ваги строкових коштів є важливим індикатором стабільності ресурсної бази банків, оскільки відображають частку депозитів, які мають фіксований строк розміщення та менш схильні до раптового вилучення. Аналіз питомої ваги строкових депозитів фізичних осіб і суб'єктів господарювання дозволяє оцінити рівень довгостроковості залучених ресурсів, ступінь передбачуваності грошових потоків банків і здатність банківської системи підтримувати ліквідність у середньостроковій перспективі. Висока частка строкових коштів зазвичай свідчить про більшу стабільність депозитної бази, тоді як її зниження може вказувати на обережність вкладників або переважання короткострокових депозитів (рис. 2.3).

У 2023 – 2025 роках спостерігається поступове зниження питомої ваги строкових коштів як фізичних осіб, так і суб'єктів господарювання у загальній сумі зобов'язань банків. Питома вага строкових коштів фізичних осіб зменшилася з 35,9% у 2023 році до 33,1% у 2025 році. Це свідчить про те, що населення віддає перевагу більш гнучким формам зберігання коштів, зокрема поточним та картковим рахункам, що може бути зумовлено економічною

невизначеністю, інфляційними очікуваннями або потребою в більшій ліквідності.

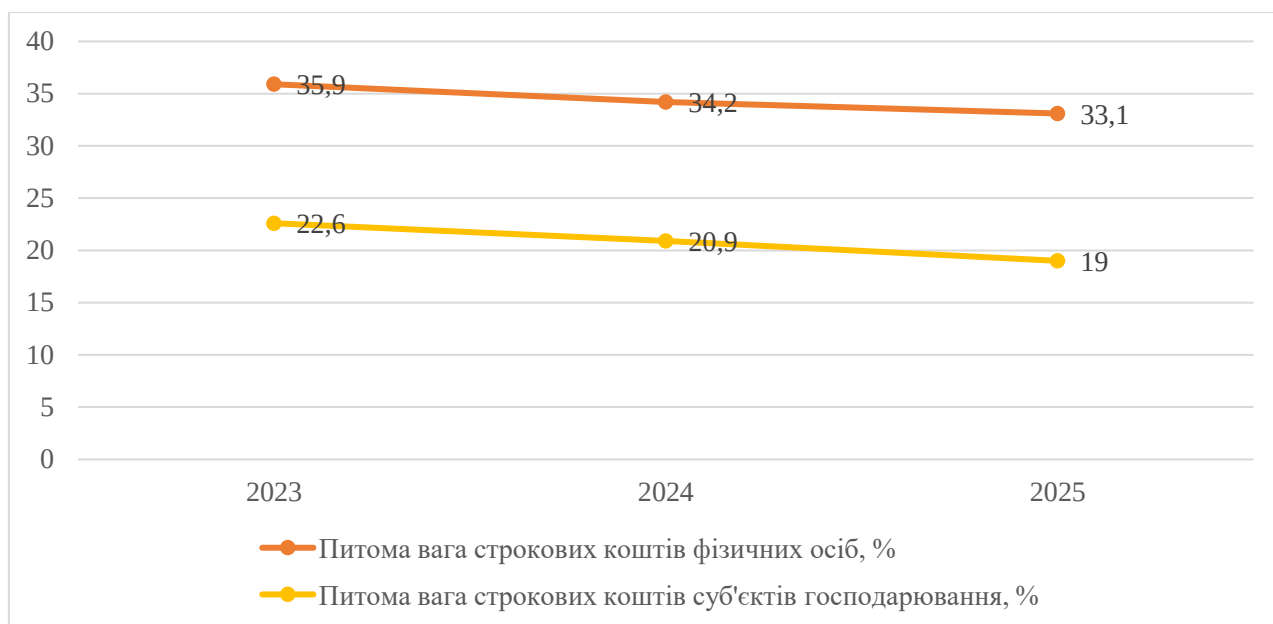

Рис. 2.3. Питома вага строкових коштів вкладників у загальній сумі зобов'язань банків у 2023 – 2025 роках, % [17]

Подібну тенденцію демонструють і кошти суб'єктів господарювання: їхня частка строкових депозитів знизилася з 22,6% у 2023 році до 19% у 2025 році. Це означає, що бізнес також прагне зберігати кошти на рахунках з вищою мобільністю, що є реакцією на нестабільність ринку, необхідність швидкого доступу до фінансів чи оптимізацію платіжних потоків у період економічних коливань.

Загалом зменшення питомої ваги строкових коштів свідчить про зростання короткостроковості депозитної бази, що створює додаткові виклики для банків у сфері управління ліквідністю. Банки змушені частіше переглядати структуру залучених ресурсів, пропонувати конкурентні депозитні продукти та шукати нові способи підвищення стабільності своєї ресурсної бази.

У цілому, динаміка ключових показників засвідчує, що банківська система України зберігає здатність до нарощування ресурсної бази попри економічні ризики, водночас потребуючи постійного удосконалення механізмів управління структурою залучених коштів для забезпечення стабільності та ефективної діяльності в довгостроковій перспективі.

2.2. Аналіз регуляторного впливу на формування ресурсної бази

Регуляторний вплив є одним із ключових чинників, що формує умови та обмеження для розвитку ресурсної бази банків. Нормативні вимоги, які встановлює Національний банк України, визначають мінімальні стандарти щодо капіталу, ліквідності, управління ризиками та структури зобов'язань, безпосередньо впливаючи на можливості банків залучати та утримувати ресурси.

Крім того, національна система регулювання перебуває під впливом міжнародних зобов'язань, зокрема співпраці з МВФ та імплементації норм, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та Європейський Союз. Сукупність цих вимог визначає параметри стійкості банківської системи, забезпечує гармонізацію регуляторного середовища з міжнародними стандартами та впливає на якість і структуру ресурсної бази банківських установ.

У межах оцінки регуляторного впливу важливо проаналізувати, наскільки фактичні значення достатності капіталу 1 рівня узгоджуються з вимогами, встановленими національним регулятором та нормативами, закріпленими у законодавстві Європейського Союзу. Це дозволяє оцінити стійкість ресурсної бази банківського сектору та здатність банків покривати ризики за рахунок високоякісного капіталу. Порівняння динаміки капіталу, зважених за ризиком активів та коефіцієнта достатності капіталу вказує на те, як змінюється структура ризиків та фінансова міцність банків у відповідь на регуляторні вимоги та макроекономічні умови (рис. 2.4).

Аналіз наведених даних свідчить, що у 2023 – 2025 рр. фактичний показник достатності капіталу 1 рівня суттєво перевищував нормативні значення, як встановлені в Україні, так і визначені у регуляторній базі ЄС. Зокрема, у 2023 році значення коефіцієнта становило 12,24%, що майже вдвічі вище мінімального нормативу НБУ (7,5%) та вдвічі перевищує вимогу Регламенту ЄС (6%). У 2024 році спостерігалось різке зміцнення капітальної позиції: коефіцієнт зріс до 16,92 %, що було зумовлено суттєвим нарощенням капіталу 1 рівня – з 150,1 до 262,3 млрд грн – на тлі зростання портфеля зважених за ризиком активів.

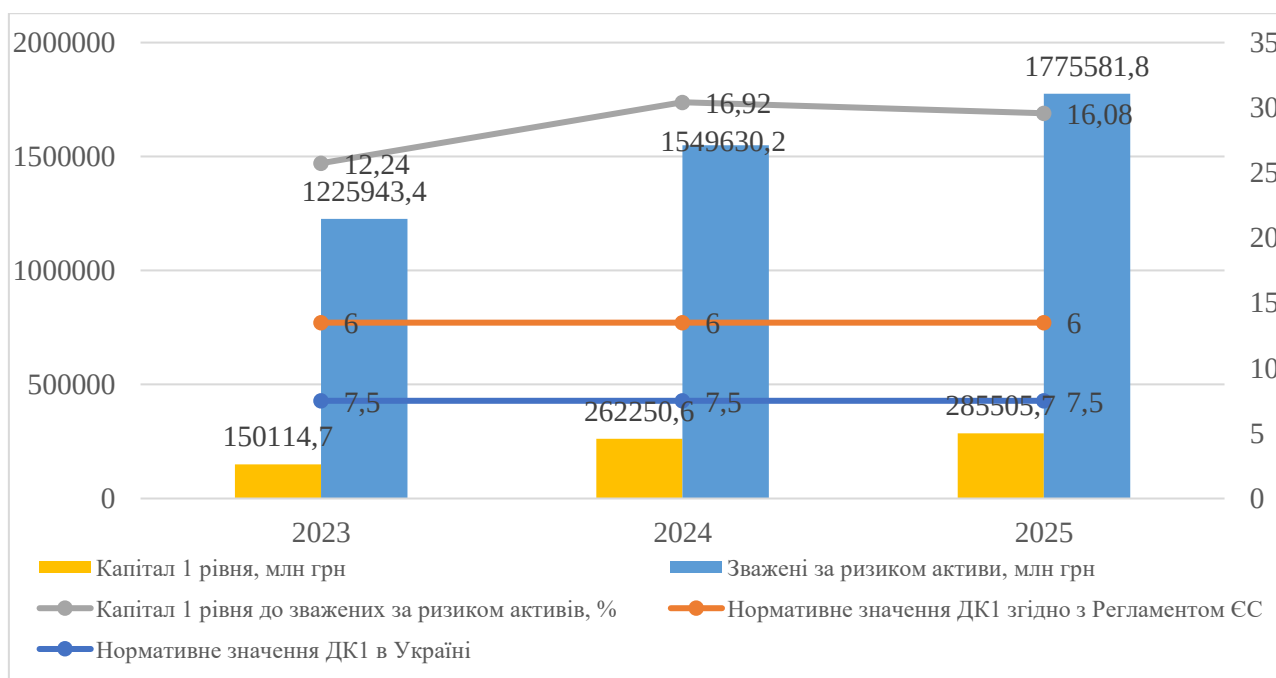

Рис. 2.4. Порівняння нормативних вимог до капіталу 1 рівня та фактичних показників його достатності в середньому по банках України у 2023 – 2025 роках [17]

У 2025 році відбулося незначне коригування показника до 16,08 %, що пояснюється випереджаючим темпом збільшення ризик-вагових активів порівняно з темпом приросту капіталу. Попри це, рівень достатності капіталу залишився майже удвічі вищим за нормативи, що вказує на стійку здатність банківської системи акумулювати високоякісний капітал, компенсувати ризики та підтримувати стабільність ресурсної бази.

Загалом представлені дані демонструють, що регуляторні вимоги не лише виконуються, а й значною мірою перевищуються, що є свідченням зміцнення фінансової стійкості банків та ефективної дії регуляторних механізмів у напрямі підвищення якості капіталу.

Показники розподілу нормативів достатності капіталу 1 рівня (ДК1), виражені як частка активів банків, дозволяють оцінити, наскільки рівномірно або нерівномірно банки виконують вимоги капітальної адекватності. Такий розподіл демонструє загальну стійкість банківської системи, концентрацію ризиків, а також те, наскільки банки здатні витримувати стресові умови. Чим більшою є частка активів банків із високими значеннями нормативу ДК1, тим стабільнішою

та капіталізованішою є банківська система загалом. Дані за 2023 – 2025 роки показують, як змінювалася структура капітальної стійкості банківської системи під впливом регуляторних змін, воєнних ризиків та макроекономічної динаміки (рис. 2.5).

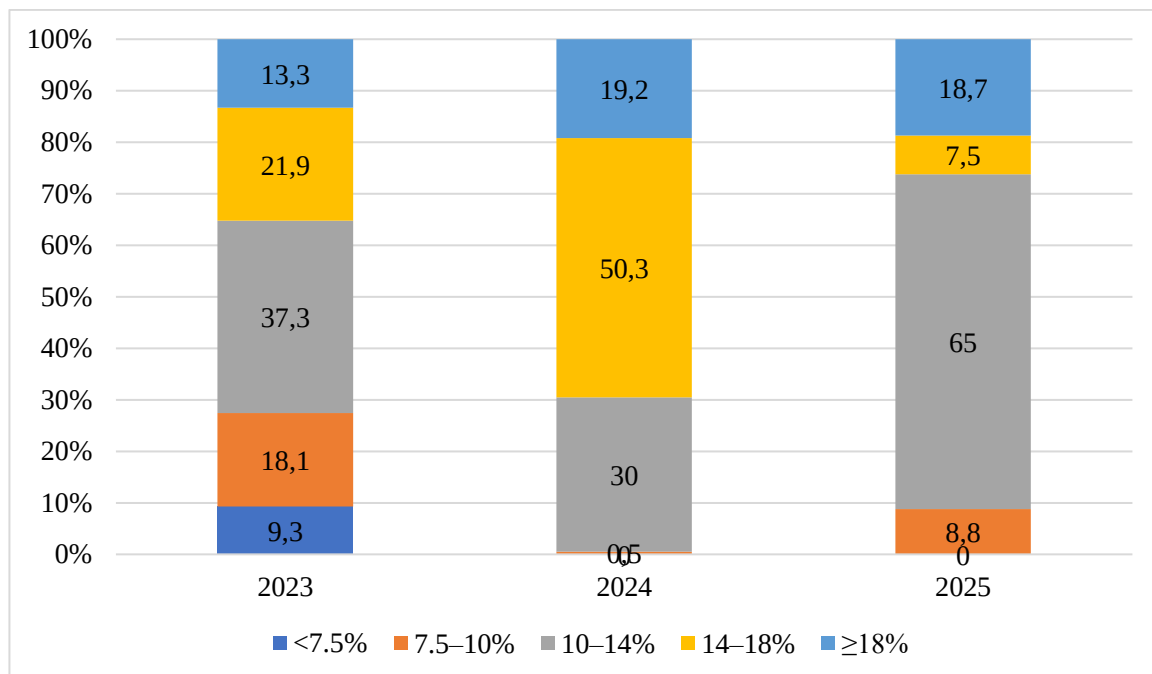

Рис. 2.5. Розподіл нормативів достатності капіталу 1 рівня (до серпня 2024 основного капіталу) за часткою активів банків, % [17]

У 2023 році більша частина активів банків зосереджувалася в установах, що мали норматив ДК 1 у межах 10–14% (37,3%) та 14–18% (21,9%). Це свідчить про досить рівномірну капіталізацію системи з помірним переважанням середніх значень нормативу. Водночас 13,3% активів припадали на банки з нормативом вище 18%, що вказувало на наявність окремих установ з дуже високим запасом капіталу. Лише 9,3% активів були у банках із показником нижче 7,5%, тобто із потенційними ризиками стабільності.

У 2024 році структура змінилася кардинально: у категоріях <7,5% та 7,5–10% майже не залишилося активів (0% і 0,5% відповідно). Це результат значного нарощення капіталу банками після впровадження нових вимог Закону «Про банки і банківську діяльність» та посилення регуляторної політики НБУ. Найбільша частка активів (50,3%) зосередилась у групі банків із нормативом 14–18%, тобто банки масово досягли саме цього рівня адекватності. Частка активів

у банках із дуже високими значеннями $\geq 18\%$ також зросла до 19,2%. Зменшення частки у категорії 10–14% до 30% свідчить про перехід багатьох банків у вищі капітальні групи.

У 2025 році відбулися нові зрушення: найбільша частка активів (65%) сконцентрувалася у групі з нормативом 10–14%. Це є наслідком оптимізації структури капіталу банками після різкого збільшення у 2024 році – установи, імовірно, привели розмір капіталу до економічно збалансованого рівня. Одночасно частка банків із показником $\geq 18\%$ залишилася суттєвою – 18,7%, що свідчить про збереження сильно капіталізованого сегменту. Категорія 14–18% скоротилася до 7,5%, що підтверджує тенденцію перерозподілу капіталу у межах системи. Категорії із низькими значеннями нормативу ($< 7,5\%$) залишаються нульовими, що свідчить про стійке усунення банків з недостатнім запасом основного капіталу.

У підсумку, протягом 2023 – 2025 років спостерігається суттєве посилення капіталізації банківської системи: зникають банки з низькими показниками капіталу, а структура перерозподіляється на користь установ із середньо-високими та високими рівнями нормативу ДК1. Це свідчить про стабілізацію системи, підвищення стійкості до ризиків та здатності банківської системи функціонувати в умовах підвищеної невизначеності.

Коефіцієнт левериджу (Leverage Ratio, LR) є одним із ключових показників, що визначають здатність банківської системи протистояти надмірному нарощуванню активів та забезпечувати достатній рівень капіталу для покриття можливих ризиків. Цей норматив дає змогу оцінити, наскільки капітал першого рівня спроможний підтримувати стабільність банку за умов зростання обсягу активів, не зважених на ризик. В Україні мінімально допустиме значення коефіцієнта левериджу встановлено на рівні 3%, що відповідає міжнародним стандартам Базель III. Аналіз фактичних значень LR дозволяє визначити стійкість банківської системи та оцінити тенденції зміни її фінансової надійності за 2023 – 2025 роки (рис. 2.6).

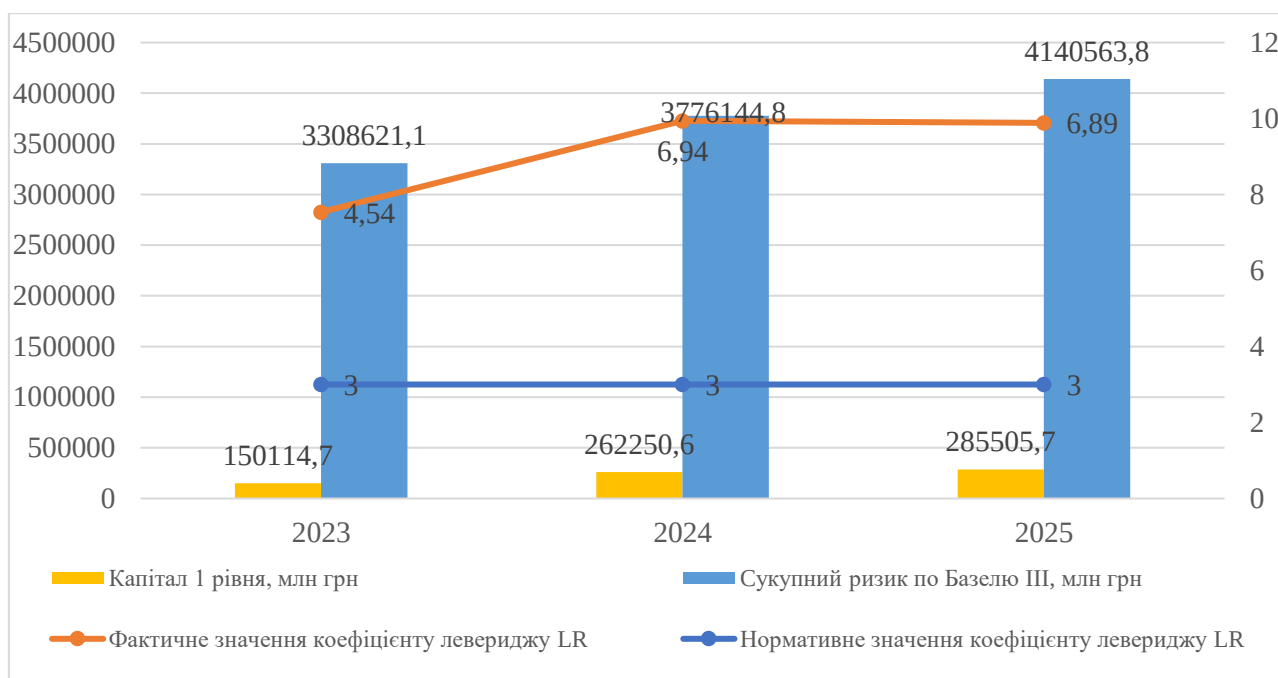

Рис. 2.6. Порівняння нормативних вимог до коефіцієнта левериджу LR та його фактичних показників в середньому по банках України у 2023 – 2025 роках [17]

У 2023 році фактичний коефіцієнт левериджу становив 4,54%, що перевищує нормативне значення (3%) майже у півтора раза. Це свідчить про достатній рівень капіталізації банківської системи щодо сукупного ризику за Базелем III, який у цей період становив 3,31 трлн грн. Відсутність наближення фактичного значення LR до нормативного вказує на наявність запасу міцності та помірний рівень ризиковості структури активів.

У 2024 році значення коефіцієнта левериджу суттєво зростає до 6,94%, що є найвищим показником за аналізований період. При зростанні сукупного ризику до 3,78 трлн грн банки демонструють значне нарощення капіталу першого рівня – до 262,3 млрд грн. Така динаміка відображає посилення стійкості банків, що може бути зумовлено як додатковим докапіталізуванням, так і зростанням прибутковості сектору.

У 2025 році фактичний коефіцієнт левериджу дещо знижується до 6,89%, однак залишається у понад два рази вищим за норматив. Незважаючи на збільшення сукупного ризику до 4,14 трлн грн, капітал 1 рівня також зростає – до 285,5 млрд грн, що утримує значення LR на стабільно високому рівні. Така

ситуація свідчить про збалансованість політики банків у частині управління ризиками та нарощування капітальної бази.

Загалом у 2023 – 2025 роках банківська система України зберігає значний запас фінансової стійкості: фактичний коефіцієнт левериджу стабільно перевищує нормативи, що забезпечує здатність сектора протистояти ризикам навіть у період зростання обсягу активів та сукупного ризику.

Аналіз розподілу коефіцієнта левериджу серед банків дозволяє оцінити, наскільки стабільною є структура капіталу в системі, чи існує концентрація установ з низькою капітальною спроможністю та які банки забезпечують надлишковий запас фінансової стійкості. Показники станом на кінець 2025 року відображають рівень виконання вимог НБУ щодо мінімального LR (3%) та демонструють загальний рівень капіталізації банківського сектору (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Розподіл коефіцієнту левериджу (LR) банків, станом на кінець 2025 року [17]

Розподіл банків за коефіцієнтом левериджу станом на кінець 2025 року свідчить про високу стійкість банківської системи. У категорії з LR менше 3%, яка вказувала б на порушення нормативу та критичну капітальну недостатність, немає жодного банку, що є позитивним сигналом для стабільності сектору. Група

банків із коефіцієнтом 3–4,5% включає 5 установ із часткою чистих активів лише 9,6%, тобто навіть банки з мінімально допустимим запасом капіталу не мають суттєвого впливу на систему.

Найбільшу концентрацію демонструє група з LR у межах 6–7,5% – охоплює 10 банків, які разом формують 46,4% чистих активів сектору. Це означає, що майже половина банківської системи працює з удвічі більшим запасом капіталу, ніж встановлено нормативом. Значна частка чистих активів – 17,1% – зосереджена у банках із LR 4,5–6%, що відповідає помірному рівню капіталізації.

Категорія 7,5–9% представлена 7 банками із часткою активів 17,9%, що свідчить про наявність значної групи стійких банків із помітним запасом фінансової міцності. Банки з коефіцієнтом понад 9% складають найменшу групу за часткою активів – 9%, проте їх кількість найбільша – 30 банків. Це означає, що багато невеликих чи середніх банків підтримують дуже високий рівень капіталу щодо своїх обсягів активів.

У цілому структура левериджу станом на 2025 рік демонструє високу капіталізацію системи: усі банки виконують норматив, більшість установ мають LR значно вище мінімальних вимог, а найбільша частка активів припадає на банки з показником 6–7,5%. Такі результати свідчать про достатній запас міцності банківського сектору для протидії ризикам у нестабільному макроекономічному середовищі.

Отже, регуляторний вплив забезпечив більш консервативний підхід банків до управління ризиками, що проявляється у зменшенні валютних ризиків та підтриманні збалансованої структури активів. Таким чином, у зазначений період НБУ зміг забезпечити зміцнення ресурсної бази банків, підвищення їхнього рівня захищеності та формування умов для стабільного функціонування банківської системи в умовах воєнної та економічної невизначеності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ

3.1. Недоліки формування ресурсної бази банків

Ефективність формування ресурсної бази банків є ключовою передумовою їхньої фінансової стійкості та збалансованого розвитку. Незважаючи на позитивні тенденції останніх років, підсилені оновленими регуляторними вимогами та зростанням капіталізації банківського сектору, процес залучення та структурування ресурсів в Україні все ще характеризують низка системних недоліків, які проявляються як у структурі пасивів банків, так і в їхній залежності від окремих видів ресурсів, чутливості до зовнішніх ризиків, поведінкових факторів клієнтів і обмежень ринку.

Виявлення та аналіз цих проблем є необхідним для формування дієвих пропозицій щодо підвищення стійкості ресурсної бази, удосконалення механізмів управління ризиками та забезпечення здатності банківського сектору стабільно функціонувати в умовах економічної невизначеності.

Основні конкретні недоліки формування ресурсної бази банків України, що зберігалися або проявлялися у 2023 – 2025 роках, із детальним описом їх суті та впливу представлені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Основні недоліки формування ресурсної бази банків України

№	Недолік	Зміст проблеми та її наслідки
1	Висока залежність від коштів фізичних осіб	Депозити населення є переважно короткостроковими, чутливими до кризових очікувань та здатними швидко відтікати, що знижує стабільність ресурсної бази.
2	Низька частка довгострокових ресурсів бізнесу	Кошти підприємств зберігаються переважно на поточних рахунках, мало розміщуються на строкових депозитах, що обмежує можливість банків формувати довгострокові ресурси.
3	Зменшення частки строкових депозитів населення та бізнесу	Клієнти обирають високу ліквідність через економічну нестабільність, що підвищує залежність

		банків від «коротких» грошей і ускладнює управління пасивами.
4	Висока доларизація ресурсної бази	Значна частина депозитів і зобов'язань формується у валюті, що створює ризики переоцінки, валютного дисбалансу та знижує прогнозованість ресурсів.
5	Недостатня диверсифікація ринкових джерел фінансування	Банки майже не використовують облігації, євробонди, сек'юритизацію, репо та інші інструменти, що робить структуру джерел фінансування одноманітною та вразливою.
6	Концентрація ресурсів у великих банках	Значна частка депозитів зосереджена у кількох системно важливих банках, що підвищує концентраційні ризики та ослаблює конкуренцію в секторі.
7	Обмежений доступ до довгострокового фінансування в національній валюті	Нестабільність макроекономічних умов стримує розміщення довгострокових депозитів, що унеможливує фінансування інвестиційних проєктів на тривалий період.
8	Строкова та валютна незбалансованість активів і пасивів	Через переважання короткострокових депозитів та валютних зобов'язань банки стикаються із труднощами в узгодженні строків і валют, що підвищує ризик ліквідності.
9	Залежність від державної підтримки та інструментів НБУ	Структура ресурсів значно залежить від депозитних сертифікатів НБУ та державних програм, що знижує ринкову стійкість у разі згортання підтримки.
10	Обмеження валютного регулювання	Регуляторні бар'єри у воєнний час стримують рух капіталу та іноземні інвестиції, обмежуючи можливості банків диверсифікувати ресурсну базу.

1. Висока залежність від коштів фізичних осіб – попри певну диверсифікацію, банківська система залишається суттєво залежною від депозитів населення, які формують значну частину зобов'язань. Така структура є вразливою, оскільки кошти фізичних осіб мають переважно короткостроковий характер; чутливі до інформаційних та макроекономічних шоків; можуть швидко відтікати у періоди панічних настроїв, особливо у воєнний час. Це знижує передбачуваність ресурсної бази та ускладнює планування довгострокового кредитування.

2. Низька питома вага коштів бізнесу на довгострокових рахунках – кошти суб'єктів господарювання становлять значну частку ресурсної бази, але здебільшого є короткостроковими; перебувають на поточних рахунках; не формують стабільних зобов'язань. Підприємства уникають довгострокових депозитів через економічну нестабільність, високі ризики та інфляційні

очікування. Це обмежує можливість банків формувати довгострокові ресурси для фінансування інвестиційних проектів.

3. Низький рівень строкових депозитів як у населення, так і у бізнесу – питома вага строкових вкладів має тенденцію до зниження, що показано в аналізі (від 35,9% у 2023 році до 33,1% у 2025 році для фізичних осіб). Причинами цього є перевага клієнтів до ліквідності в умовах воєнного ризику; недовіра до довгострокових інструментів; недостатня привабливість банківських продуктів. Це збільшує залежність банків від нестабільних, «коротких» грошей.

4. Висока доларизація ресурсної бази – попри зниження частки валютних депозитів, валютна складова залишається суттєвою. Це створює ризики переоцінки валютних активів і пасивів; зростання витрат у разі девальвації; невідповідності строків і валют. Доларизація обмежує можливість банків проводити прогнозовану політику управління ресурсами.

5. Низька частка ринкового фінансування. Банки України майже не використовують такі джерела, як облігації; євробонди; сек'юритизація; операції репо; міжбанківські позики. Основними причинами є слабкий розвиток фондового ринку, низький кредитний рейтинг країни, високі ризики та невелика кількість інституційних інвесторів. Через це структура ресурсів є недостатньо диверсифікованою.

6. Висока концентрація ресурсів у найбільших банках – декілька системно важливих банків акумулюють більшу частину депозитів і зобов'язань системи. Це створює залежність сектору від фінансового стану великих установ; ризики для конкуренції; зниження можливостей для розвитку менших банків. Відтік коштів з одного системного банку може спричинити масштабний стрес у секторі.

7. Обмеженість довгострокового фінансування в національній валюті через високу інфляцію, воєнні ризики та нестабільність очікувань – позичальники не готові брати кредити на тривалі строки; вкладники не готові розміщувати депозити в національній валюті надовго; банки не можуть збалансувати активи та пасиви за строками. У результаті банківська система недоотримує стійких ресурсів для довгострокового фінансування економіки.

8. Строкова та валютна незбалансованість активів і пасивів – цей недолік є наслідком попередніх пунктів. НБУ постійно посилює регуляції щодо ліквідності та валютної позиції, але банки все ще стикаються з труднощами при формуванні стабільного фонду ресурсів; узгодженні строків повернення депозитів і кредитів; управлінні валютними ризиками. Значні «розриви» можуть посилювати вразливість банків до криз.

9. Залежність від державних програм підтримки ліквідності. У 2023 – 2025 роках банки активно користувалися депозитними сертифікатами НБУ; державною підтримкою (зокрема програмами «5–7–9%»); гарантованими державою кредитними інструментами. Це означає, що значна частина ресурсної бази формується не ринковим шляхом, а за рахунок державних механізмів, що знижує стійкість у разі припинення такої підтримки.

10. Обмеження валютного регулювання у воєнний час. Валютні бар'єри, необхідні для макрофінансової стабільності, паралельно ускладнюють залучення іноземних інвестицій; стримують розвиток міжбанківського валютного ринку; зменшують можливості диверсифікації ресурсів. Це створює структурні обмеження для банків у формуванні гнучкої ресурсної бази.

Запровадження воєнного стану в Україні стало одним із найвагоміших чинників, що трансформували підходи банків до формування ресурсної бази. Зміни охопили як структуру зобов'язань, так і поведінку вкладників, ризиковість операцій, політику ліквідності та вартість ресурсів:

1. Зменшення довгострокового фондування – воєнна невизначеність суттєво знизила готовність населення та бізнесу розміщувати кошти на тривалі строки. Клієнти віддають перевагу короткостроковим або строковим депозитам з можливістю дострокового розірвання. Це погіршує стабільність ресурсної бази й ускладнює планування активних операцій.

2. Переорієнтація ресурсів у безризикові інструменти держави. У період війни значна частина ліквідності зосереджувалася у військових облігаціях внутрішньої державної позики (ОВДП), що зменшило обсяг вільних ресурсів у

банків; призвело до конкуренції між банками та державою за вкладників; змінило структуру пасивів у бік коротших і більш ліквідних інструментів.

3. Підвищення вартості ресурсів – через зростання ризиків банки змушені пропонувати вищі депозитні ставки, особливо на гривневі депозити, що збільшує вартість фондування. Це ускладнює кредитування економіки та знижує прибутковість.

4. Нерівномірність припливу ресурсів між банками – воєнний стан сприяв посиленню «перетоку» коштів у найбільші банки, передусім державні. Це поглибило концентрацію ресурсної бази, ускладнивши становище малих і середніх банків, які втратили частку ринку та стабільних клієнтів.

5. Курсові коливання та валютні обмеження НБУ для стабілізації валютного ринку посилили залежність банків від гривневих ресурсів; зменшили обсяги валютних депозитів; змінили структуру зобов'язань у бік гривні.

6. Зниження активності бізнесу та домогосподарств, скорочення інвестицій, релокація підприємств, падіння доходів населення зменшили обсяг потенційних депозитів та збільшили частку ліквідності «на поточних рахунках».

7. Зростання попиту на високоліквідні активи – банки змушені підтримувати підвищені запаси ліквідності для покриття можливих миттєвих відтоків, що зменшує можливості довгострокового розміщення коштів.

Воєнний стан призвів до глибокої перебудови ресурсної бази банків: зросла частка короткострокових коштів, підвищилися ризики і вартість ресурсів, зменшились можливості для довгострокового кредитування та відбувся значний перерозподіл ліквідності на користь великих банків. Це вимагає від банків підвищення гнучкості, розвитку нових інструментів залучення ресурсів та переосмислення стратегій управління ліквідністю.

Отже, аналіз сучасного стану формування ресурсної бази українських банків засвідчує, що в умовах зростання ризиків, економічної турбулентності та дії воєнного стану її структура залишається вразливою та потребує подальшого вдосконалення. Виявлені недоліки свідчать про недостатню стійкість джерел

фондування та надмірну залежність від зовнішніх факторів, що ускладнює ефективне кредитування економіки та планування діяльності банків.

3.2. Рекомендації щодо зміцнення ресурсної бази та підвищення ефективності регулювання

Формування міцної та диверсифікованої ресурсної бази є ключовою умовою стабільності банківського сектору, особливо в умовах підвищених макроекономічних та геополітичних ризиків. З огляду на виявлені недоліки, особливо пов'язані з короткостроковістю залучених коштів, високою вартістю фондування та дисбалансами у структурі пасивів, постає необхідність удосконалення інструментів регулювання та стимулів для банків.

Оптимізація структури банківських ресурсів є ключовим елементом забезпечення стабільності, ліквідності та конкурентоспроможності банківської системи. У сучасних умовах банки мають не лише збільшувати обсяг залучених коштів, а й забезпечувати їх збалансованість за строками, джерелами, вартістю та рівнем ризиків. Формування якісної ресурсної бази неможливе без диверсифікації пасивів, зменшення залежності від нестабільних джерел та впровадження сучасних механізмів залучення довгострокових ресурсів:

1. Одним із головних напрямів оптимізації є перехід від короткострокових депозитів до довгострокових стабільних джерел. Це дозволить банкам краще планувати кредитування, уникати дефіциту ліквідності та зміцнювати свою фінансову позицію. Для цього банки можуть застосовувати такі інструменти:

- диференційоване ціноутворення за строками, коли довші депозити мають вищу ставку та додаткові бонуси;
- депозитні програми з автоматичною пролонгацією та індивідуальними умовами, які підвищують довіру клієнтів;
- накопичувальні та інвестиційно-депозитні продукти, що поєднують елементи інвестування й збереження коштів;

- депозитні сертифікати, які можуть мати більш гнучкі умови обігу та використовуватися як заставні інструменти.

Ці механізми сприятимуть збільшенню питомої ваги строкових ресурсів як серед населення, так і серед бізнес-клієнтів.

2. Банки мають мінімізувати ризики надмірної залежності від конкретного сегменту вкладників. Для цього необхідно забезпечити:

- активніше залучення коштів суб'єктів господарювання, зокрема через корпоративні пакети, зарплатні проекти, партнерство з промисловими підприємствами;

- роботу з небанківськими фінансовими установами (страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні фонди), які можуть розміщувати тимчасово вільні кошти;

- залучення ресурсів із зовнішніх ринків, зокрема кредитів від міжнародних фінансових організацій або міжбанківських позик за сприятливих ринкових умов;

- розвиток фондування через капітальні ринки, що включає випуск банківських облігацій, субординованих боргових інструментів, єврооблігацій.

Розширення спектру джерел зменшить вразливість банку до ринкових коливань і підвищить стійкість до стресових ситуацій.

3. Не менш важливою є оптимізація вартості залучених коштів, оскільки високі відсоткові ставки за депозитами можуть призвести до зниження прибутковості банку, що підвищить рентабельність пасивних операцій та забезпечить більш ефективне використання ресурсів. Для цього можливе:

- застосування гнучких процентних політик, які враховують структуру депозитного портфеля, поведінкові моделі клієнтів і сезонність;

- впровадження альтернативних інструментів заощадження, що зменшують процентні витрати, наприклад, кешбек-продукти, бонусні програми лояльності, сервіси накопичення;

- розвиток безстрокових залишків на рахунках (current accounts), що є дешевшим джерелом порівняно з депозитами;

– цифрова оптимізація операцій, що зменшує витрати на обслуговування продуктів і дозволяє утримувати конкурентні ставки.

4. Зменшення валютних дисбалансів у структурі ресурсів, адже висока частка ресурсів в іноземній валюті створює ризики, особливо в умовах коливань валютного курсу. Банки повинні збільшувати привабливість гривневих депозитів через інструменти захисту від інфляції; пропонувати мультивалютні рахунки з можливістю автоматичного конвертування при досягненні певних умов; встановлювати обмеження на залежність від валютних ресурсів у внутрішній політиці управління ризиками. Оптимізована структура валютних ресурсів зменшить вплив зовнішніх шоків.

5. Використання інноваційних механізмів залучення ресурсів, які відкривають нові можливості для формування ресурсної бази:

- краудфандингові платформи, де банки можуть залучати кошти для фінансових проєктів;
- цифрові депозити, що дозволяють швидко залучати кошти через мобільні додатки;
- продукти “Savings-as-a-Service”, які автоматично переводять частину коштів клієнта на накопичувальні рахунки;
- співпраця з фінтех-компаніями, що дає змогу залучити молодіжний сегмент та електронних підприємців.

6. Нарощення власного капіталу як фундамент стабільної ресурсної бази, оскільки власний капітал є найбільш стабільною частиною ресурсів, тому банки повинні збільшувати капітал за рахунок нерозподіленого прибутку; залучати нових акціонерів та проводити додаткові емісії акцій; використовувати інструменти субординованого боргу для збільшення регулятивного капіталу, що значно підвищить здатність банків до покриття ризиків.

Удосконалення регуляторної політики має бути спрямоване на забезпечення балансу між стабільністю банківської системи та достатньою гнучкістю у формуванні ресурсної бази. Одним із важливих напрямів є адаптація нормативів до сучасних умов, зокрема подальше уточнення вимог до капіталу та

ліквідності, які б враховували як ризики воєнного часу, так і необхідність підтримки кредитування економіки. Регулятор може розширити можливості банків щодо використання альтернативних інструментів фондування, наприклад, шляхом створення умов для розвитку ринку банківських облігацій та спрощення процедур рефінансування за прозорих умов.

Важливим є також заохочення банків до нарощення довгострокових ресурсів шляхом впровадження диференційованих нормативів або системи «коефіцієнтів стабільності», які б стимулювали установи підтримувати вищу частку строкових депозитів. Регуляторна політика має сприяти зменшенню валютних дисбалансів, зокрема через перехід до більш гнучких підходів до оцінки валютних ризиків та удосконалення методики розрахунку відкритої валютної позиції.

Ключовим напрямом є цифровізація регуляторного нагляду – спрощення звітності, автоматизація контролю, підвищення прозорості відносин між банками та регулятором, що дозволить оперативніше реагувати на системні ризики та зміни ринку.

У ринкових умовах банкам необхідно формувати гнучкі стратегії розвитку ресурсної бази, які враховують конкуренцію, зміну поведінкових моделей клієнтів та економічну нестабільність. Одним із пріоритетів є орієнтація на клієнта – розвиток персоналізованих депозитних продуктів, впровадження цифрових сервісів для управління заощадженнями, активне використання мобільного банкінгу для залучення нових сегментів населення. Формування довіри через прозорі умови, швидкість обслуговування та високий рівень безпеки стає ключовою конкурентною перевагою в нарощенні ресурсів.

Банки повинні розвивати альтернативні інструменти залучення коштів, що є характерними для відкритих фінансових ринків: випуск банківських облігацій, створення структурованих продуктів, залучення ресурсів через фінтех-платформи або краудфандингові механізми. Важливо також формувати стратегічні партнерства з реальним сектором економіки, щоб забезпечувати стабільний приплив коштів суб'єктів господарювання.

У довгостроковій перспективі банки мають орієнтуватися на посилення інвестиційної складової в структурі пасивів, використовуючи зовнішні джерела, міжнародні фінансові програми та інструменти гарантій. Це дозволить знизити вартість фондування й підвищити стійкість до макроекономічних шоків.

Отже, аналіз сучасних тенденцій та виявлених проблем показує, що оптимізація структури ресурсів банків потребує системного підходу, який охоплює як внутрішні управлінські рішення, так і удосконалення регуляторної політики. Запропоновані заходи спрямовані на досягнення збалансованості пасивів, зниження ризиків, підвищення довіри вкладників та забезпечення достатнього обсягу довгострокового фондування, що є критично важливим у сучасних економічних умовах.

ВИСНОВКИ

Банківські ресурси становлять ключову економічну категорію, яка визначає масштаби, фінансову стійкість та ефективність діяльності банківських установ. Банківські ресурси – це сукупність власних, залучених та позичених коштів, акумульованих банком для здійснення активних операцій, підтримання ліквідності та забезпечення прибутковості.

Проведений аналіз класифікацій банківських ресурсів дозволив встановити, що найбільш поширеним є поділ за джерелами формування, строками використання, функціональним призначенням та стабільністю джерел. Універсальність цього підходу забезпечує можливість комплексно оцінювати структуру ресурсної бази, а також визначати її здатність забезпечувати потреби активних операцій банку.

Дослідження принципів формування ресурсної бази показало, що ефективна ресурсна політика банку повинна базуватися на достатності, стабільності, ліквідності, диверсифікації, економічній доцільності, відповідності регуляторним вимогам та стратегічним цілям, а також на забезпеченні гнучкості та прозорості діяльності. Дотримання цих принципів дозволяє банківським установам формувати стійку та конкурентоспроможну ресурсну базу, здатну забезпечити безперервність роботи, мінімізувати ризики та підвищити прибутковість.

Формування стабільної та ефективної ресурсної бази банків значною мірою залежить від якісного нормативно-правового регулювання. Національний банк України, впроваджуючи оновлені вимоги до капіталу, ліквідності та управління ризиками, створює умови для стійкого розвитку банківської системи та захисту інтересів вкладників. Основними інструментами регулятора є встановлення мінімальних нормативів ОК1, ДК та К2, запровадження внутрішньої оцінки капіталу (ICAAP), наглядова оцінка капіталу (SREP), а також вимоги до ліквідності (LCR, NSFR) та обов'язкових резервів.

Важливу роль відіграють також зовнішні нормативні акти та міжнародні угоди, зокрема Угода про асоціацію з ЄС та Меморандум з МВФ, які сприяють гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та підвищують прозорість і надійність ресурсної бази банків.

Проведений аналіз структури та динаміки ресурсної бази банків України у 2023 – 2025 роках показав стійке розширення обсягів як власного капіталу, так і залучених коштів, що свідчить про поступове зміцнення фінансової стійкості банківської системи. Зростання власного капіталу та збільшення його питомої ваги у загальній структурі пасивів демонструє підвищення здатності банків покривати ризики та підтримувати необхідний рівень платоспроможності. Водночас значне збільшення обсягів зобов'язань підтверджує збереження високого рівня довіри клієнтів та стабільний приплив ресурсів від населення, бізнесу та інших фінансових інституцій.

Структурні зрушення у складі ресурсної бази свідчать про зміцнення ролі гривневих депозитів як юридичних, так і фізичних осіб, що позитивно впливає на валютну стабільність і зменшує залежність банків від іноземної валюти. Зниження питомої ваги строкових депозитів у загальній сумі зобов'язань вказує на підвищення попиту на високоліквідні форми зберігання коштів, що створює додаткові виклики для банків у сфері управління ліквідністю та планування грошових потоків.

Регуляторна політика НБУ у 2023 – 2025 роках мала суттєвий та переважно позитивний вплив на стан формування ресурсної бази банків. Посилення вимог до достатності капіталу, зокрема впровадження оновлених положень Закону України «Про банки і банківську діяльність», узгодження норм із вимогами ЄС та поступова імплементація окремих елементів стандартів «Базель III», сприяли підвищенню стійкості банківської системи. Динаміка показників капіталу 1 рівня, коефіцієнту левериджу та чистої відкритої валютної позиції демонструє ефективну адаптацію банків до нових регуляторних умов і здатність нарощувати капітальну спроможність навіть в умовах підвищених макроекономічних ризиків.

Структура розподілу нормативів капіталу показує практично повне зникнення банків із низькими значеннями показників, що свідчить про результативність регуляторного тиску на підвищення капіталізації. Одночасно значна частина банків підтримує капітал на рівні, що суттєво перевищує мінімальні вимоги, формуючи важливий запас стійкості для забезпечення фінансової стабільності.

Основними недоліками формування ресурсної бази банків є:

1. Надмірна концентрація коштів на поточних рахунках, що знижує стабільність ресурсної бази та обмежує можливості довгострокового кредитування.

2. Низька частка довгострокових депозитів, спричинена високою невизначеністю та недовірою до тривалих фінансових інструментів.

3. Залежність банків від депозитів населення, тоді як корпоративний сектор формує відносно меншу та нестабільну частку ресурсів.

4. Висока вартість фондування, зумовлена конкуренцією між банками та державою за вільні кошти та підвищеними депозитними ставками в умовах воєнного ризику.

5. Нерівномірність розподілу ресурсів між банками, що посилює ринкову концентрацію та створює дисбаланси у фінансовій системі.

6. Обмежений доступ до зовнішніх джерел фінансування, зокрема міжнародних ринків капіталу, через геополітичні ризики.

7. Вплив валютних обмежень, які зменшують частку валютних депозитів та змінюють структуру пасивів у бік короткострокових гривневих ресурсів.

У сукупності ці недоліки формують ресурсний дисбаланс, що стримує розвиток банківського сектору та знижує його стійкість. Подальші підрозділи розділу 3 будуть присвячені визначенню шляхів подолання виявлених проблем та удосконаленню механізмів формування ресурсної бази банків України.

Ключовим висновком є те, що зміцнення ресурсної бази можливе лише за умови одночасної диверсифікації джерел фондування, управління вартістю ресурсів, зменшення валютних дисбалансів і впровадження інноваційних

фінансових інструментів. Крім того, важливою є роль регулятора, який має створювати умови для розвитку довгострокового банківського капіталу та стимулювати банки до більш відповідального управління ризиками і підвищення прозорості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cosmulese C. G., Zhavoronok A., Greshko R., Ostrovska N., Kharabara V., Tkach V. FinTech as a Factor of Asymmetric Transformation of the Banking Sector: European Experience and Potential for Ukraine. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2026. Vol. 104(2). P. 138-153. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18454300>
2. Danylyshyn B., Dubyna M., Zabashtanskyi M., Ostrovska N., Blishchuk K., Kozak I. Innovative Instruments of Monetary and Fiscal Policy. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. Vol. 9(6). P. 1213-1221.
3. Fedyshyn M.F., Abramova A.S., Zhavoronok A.V., Marych M.G. Management of competitiveness of the banking services. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 1(28). P. 64-74. URL: <https://fkdn.net.ua/index.php/fkd/article/view/2001/2019>.
4. Hrubliak O., Zhavoronok A., Popelo O., Kharabara V., Dubyna M., Lopashchuk I. The impact of financial globalization on the economic growth of countries: A case for Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2025. Vol. 22(4). P. 209-226. [https://doi.org/10.21511/imfi.22\(4\).2025.17](https://doi.org/10.21511/imfi.22(4).2025.17).
5. Kosach I.A., Zhavoronok A.V., Fedyshyn M.F., Abramova A.S. Role of commission receipts in formation of the revenue of the commercial bank. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4(31). P. 22-30. URL: <https://fkdn.net.ua/index.php/fkd/article/view/2806/2846>
6. Mishnov O. Essence of banks financial resources and classification. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2016. Vol. 2, no. 2. P. 111 – 116.
7. Nikiforov P., Greshko R., Marych M., Marusiak N., Kharabara V., Gladchuk O. Mutual Influence of Fiscal and Monetary Policy in the Context of Ensuring Macro-Financial Stability of the State. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2022. Vol. 44(4). P. 435–442. <https://doi.org/10.15544/mts.2022.43>.
8. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин

А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.

9. Бойко Д. І., Коковіхіна О. О., Цебенко О. В. Фінансові ресурси банку: визначення та класифікація. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2016. № 54. DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i54.76452>

10. Бойко С., Герасименко Д. Формування ресурсів банківської установи в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. Випуск # 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-54>.

11. Вимоги до капіталу банків. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Vymogy_do_kapitalu_23-05-2024.pdf?v=7 (дата звернення: 13.05.2025).

12. Вовчак О.Д., Дмитренко І.Б. Урахування ризику концентрації у рамках концепції внутрішньої процедури оцінки достатності капіталу банку: методологічний і прикладні аспекти. Вісник Університету банківської справи. 2020. № 2 (38). С. 11-20.

13. Данік Н., Ємельянов А. Теоретичні аспекти впливу якості ресурсної бази на фінансову стійкість банку. International Science Journal of Management, Economics & Finance. 2022. Vol. 1. № 5. Р. 10-16. DOI: 10.46299/j.isjmef.20220105.02.

14. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.05.2025).

15. Діденко І. В., Єфіменко А.Ю. Аналітична оцінка індикаторів капіталізації банківської системи та макроекономічної стабільності в Україні. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2021. № 2. С. 118-125. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.2-14.

16. Дудчик О., Селіванова Н. Проблеми та перспективи розвитку ресурсної бази банків України. Grail of Science. 2025. № 59. С. 591–596. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.12.2025.063>

17. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H1.pdf (дата звернення: 13.05.2025).

18. Коваленко М. О. Економічна сутність та призначення ресурсів банку. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2015. Т. 1, № 18. С. 52–57. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/9678>

19. Криклій О.А., Лор А.К. Достатність капіталу банку: фактори впливу та зовнішній механізм забезпечення. Ефективна економіка. 2020. № 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.73.

20. Кузьмінський В., Кириліченко А. Фінансові інновації у формуванні безпеки банківської установи. Вчені записки Університету «КРОК». 2025. №1 (77). DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-107-116

21. Куліш Г., Чепка В., Щербак К. Формування ресурсної бази банківських установ в умовах невизначеності. Економічні горизонти. 2025. № 2(31). С. 136–146. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(31\).2025.330818](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(31).2025.330818)

22. Лисенок О.В. Удосконалення сутності та класифікації власного капіталу банку. Формування ринкових відносин в Україні. 2020. Вип. 1 (224). С. 24–30.

23. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система : навч. посіб. у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.

24. Меморандум про економічну та фінансову політику від 19 червня 2025 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Lol_MEFP_Ukraine_2025-06-19.pdf (дата звернення: 13.05.2025).

25. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua> (дата звернення: 13.05.2025).

26. Непша А., Короленко Р. Особливості формування ресурсної бази комерційного банку. Економіка та суспільство. 2025. № 79. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-138>

27. Островська Н.С., Жаворонок А.В., Островський В.П., Дудка А.А. Трансформація трансмісійних механізмів монетарної політики в епоху цифровізації. Інвестиції: практика та досвід. 2025. Вип. 22. С. 163-169. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.22.163>.

28. Островська Н.С., Косач І.А. Проблематика формування банківської системи на основі сучасних принципів регулятора. Economic Synergy. 2022. Вип. 4. С. 166–179. <https://doi.org/10.53920/ES-2022-4-13>.

29. Островська Н.С., Швець О.Ю. Капіталізація банківської системи: сучасний стан та перспективи у трансформаційних умовах розвитку економіки України. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 21. С. 145-150.

30. Повод Т. Особливості формування ресурсної бази банків: сутність та значення. Таврійський науковий вісник. 2013. № 16. С. 236-243. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.31>

31. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

32. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Національний банк України, Постанова від 28.08.2001 № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

33. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Правління Національного банку України, Постанова від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

34. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Правління Національного банку України, Постанова від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

35. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій та операцій з ощадними сертифікатами банку: Правління Національного банку України, Постанова від 03.12.2003 № 516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

36. Про затвердження Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні: Правління Національного банку України, Постанова від 11.12.2014 № 806. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

37. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

38. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

39. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України № 1678-VII від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 13.05.2025).

40. Федішин М.П., Жаворонок А.В., Ковальчук Н.О. Механізм державного регулювання кризових явищ банківської галузі в умовах глобальних викликів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. №28. С. 121-125.

АНОТАЦІЯ

Кашул В.І. Формування ресурсної бази банків: стан і порядок регулювання в Україні. Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці. 2026. 49 с.

У роботі досліджуються теоретичні, аналітичні та практичні аспекти формування ресурсної бази банків. У першому розділі розкрито економічну суть та класифікацію банківських ресурсів, проаналізовано наукові підходи до їх трактування, а також визначено основні принципи та нормативно-правові засади регулювання формування ресурсної бази банків в Україні. У другому розділі здійснено детальний аналіз структури та динаміки ресурсної бази українських банків за 2023–2025 роки, проаналізовано склад зобов'язань, джерела формування ресурсів та вплив регуляторних вимог НБУ на показники капіталу, ліквідності та ризиковості банківської діяльності. У третьому розділі визначено ключові проблеми та недоліки у формуванні ресурсів банків, зокрема у контексті воєнних викликів, а також запропоновано комплекс рекомендацій щодо оптимізації структури банківських ресурсів.

Ключові слова: ресурсна база банків, банківські ресурси, зобов'язання банків, власний капітал, ліквідність, регуляторні вимоги, Базель III, НБУ, фінансова стійкість.

SUMMARY

Kashul V.I. Formation of the Resource Base of Banks: Current State and Regulatory Framework in Ukraine. Manuscript.

Qualification work for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi. 2026. 49 c.

The study examines theoretical, analytical, and practical aspects of the formation of banks' resource base. The first chapter reveals the economic essence and classification of banking resources, analyzes scientific approaches to their interpretation, and identifies the main principles and regulatory frameworks for the formation of banks' resource base in Ukraine. The second chapter provides a detailed analysis of the structure and dynamics of the resource base of Ukrainian banks for 2023–2025, including an examination of liabilities, sources of resources, and the impact of NBU regulatory requirements on capital, liquidity, and risk indicators of banking activities. The third chapter identifies key problems and shortcomings in the formation of bank resources, particularly in the context of wartime challenges, and proposes a set of recommendations for optimizing the structure of bank resources.

Keywords: banks' resource base, banking resources, bank liabilities, equity capital, liquidity, regulatory requirements, Basel III, NBU, financial stability.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ В.І. Кашул